

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II. Vtrum processio aliqua in diuinis generatio dici possit. artic. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

MEMBRUM IV.

Argumenta initio questionis proposita
solvantur.

Ad primum. **P**rimum argumentum initio disputationis propositum non minus pugnat contra Scotum, quam contra nos. Apud Scotum; namque elicere intellectionem ac verbum, est actio immanens: & tamen per eam producitur intelligere & verbum, ut ipsemet affirmat: quare confiteri tenetur, per aliquam actionem immanentem produci aliquid terminum. Ad argumentum ergo dicendum est, discrimen illud inter actionem immanentem & transeuntem, quod Aristoteles tradit 9. Metaph. & 1. Ethicorum innuit, non ita esse intelligendum, quasi per actionem immanentem nihil omnino producat: sed ita ut nihil producat, ad quod actio ipsa ordinatur tamquam ad finem. Itaque discrimen, quod illis in locis Aristoteles constituere intendit, est, quod per actionem transeuntem producitur aliquid aliud, ad quod actio ipsa ordinatur tamquam ad finem: per actionem vero immanentem nihil producit, ad quod actio ipsa dirigatur tamquam ad finem. Estque illud legitimum discrimen, maximèque adnotandum inter utramque actionem. Per calefactionem enim non solum producitur calor, sed etiam calefactio ipsa est in rerum natura, ut sit calor, & non è contrario, idè est calor, ut sit calefactio, per quam producitur: idè quæ cernitur in cæteris actionibus transeuntibus. Quia ergo in illis actio est propter terminum productum tamquam ob finem, & non è contrario, terminus est nobilior actione: eaque de causa in actionibus transeuntibus nunquam actio ipsa est ultimum tamquam finis, ad quem cætera ordinantur. In actionibus autem immanentibus, licet semper per eas aliquid producat, ut intellectionem verbum, per cognitionem sensus species expressa, in quam non quadrat propria verbi appellatio, per actus etiam voluntatis certus terminus, ut artic. 3. ostendimus (quod idem cæteris actionibus immanentibus conuenit) nihilominus res productæ ipsas productiones tamquam fines respiciunt, nec tamen sunt earum fines. Neque enim idè intelligimus, ut producat verbum, sed idè intelligendo producit verbum, quia sine eo non possumus intelligere. Quod fit, ut verbum ordinetur à natura ad intellectionem tamquam ad finem, & non è contrario. Habitus etiam, quos actus intelligendi, volendi, &c. tamquam principia efficientia pariunt, ad ipsosmet actus tamquam ad fines diriguntur: habitus namque à natura instituti sunt, ut promptius & melius exerceamus actus ipsos: nec tamen actus dantur, ut habitus sint. De his copiosius disseruimus 2. de Anima, cap. 4. Quia ergo actus immanentes intellectus & voluntatis præstantiores sunt cæteris omnibus rebus, quas producunt, rationemque finis habent comparatione harum, merito Aristoteles 1. & 10. Ethicorum felicitatem tam moralem quam speculatiuam, in illis constituit.

Ad secundum. Ad secundum negandum est antecedens: ostendimus namque actum sentiendi speciem expressam generare, similemque modo aliquo terminum actionibus voluntatis respondere, artic. 3. patebit.

Ad tertium. Ad tertium concedenda est consequentia, si tam in antecedente, quam in consequente sermo sit de intelligere, quod sit vera actio, quale est omne intelligere creatum. Ad primam probationem, qua conse-

quentis falsitas probatur, dicendum est, Filium & Spiritum sanctum non intelligere intellectione quæ sit actio, quæque ab intelligente distinguatur, & idcirco non esse opus, ut producant Verbum: id quod in sequentibus clariùs exponetur. Quod verò attinet ad secundam probationem quæst. 1. art. 2. disput. 1. ostendimus, & beatos intuentes diuinam essentiam, & Angelos, cum propriam contemplantur substantiam, verbum proferre.

Ad quartum. Ad quartum dicendum est, intelligentiam, id est, intellectum, per intellectionem producere verbum tamquam per actionem, quæ est ipsamet verbi productio: non verò tamquam per principium efficiens: Augustinum autem dicere, verbum produci à memoria tamquam à principio efficiente, à quo tum actio, qua generatur verbum, tum etiam verbum ipsum procedit.

Ad quintum. Ad quintum negandum est, speciem impressam & expressam de eodem obiecto esse eiusdem speciei, ut in libris de Anima explicatum est. Impressa namque inducitur à solo obiecto, aut à notitia sensus inferioris in potentiam cognoscentem superiorem: expressa verò producitur, tum à specie impressa, tum etiam à potentia longè nobiliori, in qua talis species impressa residet, ex cuius potentie influxu, & actione species expressa habet maiorem perfectionem essentialiam, quam habet species impressa, etiam utraque sit imago eiusdem obiecti.

Ad sextum. Ad sextum negandum est antecedens. Ad probationem neganda est consequentia. Ad cuius confirmationem respondebis, tunc aliquid, iuxta eam formam loquendi quorundam autorum, esse in potentia essentiali, quando est in potentia, non solum ad operationem, sed etiam ad formam, à qua elicitur operatio tamquam à principio efficiente: non verò quando est in potentia ad formam, quæ operationem ipsam terminat, quo modo se habet species expressa ad verbum, si cum actu intelligendi conferatur.

Ad septimum. Ad septimum dicendum est, intellectionem, quæ vera sit actio, non posse distincta perfectæque notitia cognosci, quin terminus ea generatus cognoscatur: posse tamen confusè intelligi sine cognitione termini. Cuius rei causa est, quia cum huiusmodi actiones non dirigantur ad terminos, quorum sunt productiones, tamquam ad fines, sicut actiones transeuntæ ad suos terminos ordinantur: neque item earum termini obiecta sint, circa quæ versantur, sicut termini actionum transeuntium obiecta suo modo sunt transeuntium actionum, sed earum obiecta solum sint res, quæ per eas cognoscuntur, quas proinde, ut 2. de Anima, cap. 4. ostensum est, essentialiter respiciunt: fit, ut intelligi confusa cognitione possint per comparationem ad res, quæ per eas percipiuntur, id est, per comparationem ad sua subiecta, nulla interim habita consideratione termini: quemadmodum etiam calefactio intelligitur per comparationem ad calorem, ad quem per se ordinatur tamquam ad obiectum. Cætera, quæ de verbo dici poterant, commodius disputabuntur quæst. 34.

ARTICVLVS II.

Vtrum processio aliqua in diuinis possit
dici generatio.

VT examinetur, an processio Verbi per intellectum, quam iuxta fidem Catholicam articulo præcedente in Deo confitentem esse ostendit, verène, ac proprie sit generatio, ac proinde verum Verbum diuinum verè,

verè, ac propriè sit Dei Filius, quærît quod propo-
situm est.

Conclusio.

Generatio
duplex.

Definitio ge-
nerationis
proprie vi-
uentium.

Principium
cuius coniu-
ntum quid.

Vitalis ope-
ratio à quo
principio e-
manare de-
bet.

An semen sit
pars viuente-
is à quo de-
catur.

Hanc statuit conclusionem. Processio Verbi di-
uini verè ac propriè dicitur generatio. Vt eam pro-
bet duo præmittit. Primum est, generationem sub-
stantialem duobus modis sumi. Vno, latè pro pro-
ductione cuiuscumque rei corruptioni obnoxia,
quo pacto sumpta non est aliud, quàm mutatio de
non esse ad esse. Altero præse, in qua acceptione in
solis viuentibus, nec tamen in omnibus, reperitur,
& propriè natiuitas vocatur. Eam definit D. Tho-
mas, conformiter ad Aristotelem 8. Ethicor. cap. 12.
7. Metaphyl. cap. 8. textu 28. in problematis sect. 4.
problemate 14. in hunc modum: *Est processio vi-
uentis à principio vite coniunctio, secundum rationem
similitudinis, saltem in specie infima.* Consonat cum
hac definitione illa Damasceni lib. 1. fidei orthodo-
xæ, cap. 8. *Generatio est ex substantia gignentis pro-
ferri, quod gignitur, simile secundum substantiam.* Per
particulam; *viuentis*, excluditur à ratione genera-
tionis hoc modo sumptæ, omnis processio, seu pro-
ductio non viuentis: sequens conditio, *à principio
vite*, reiecit processionem viuentis à non viuente,
vt muris à sole.

Vt autem innotescat, quid significetur condi-
tione illa, *coniunctio*, & quid per eam à ratione ge-
nerationis, de qua loquimur, reiciendum sit, sciend-
um est D. Thomam, nomine principij vite coniu-
ncti (vt 4. contra gentes, cap. 11. explicat) intel-
ligere illud, quod non solum non distat à re, quæ
producitur: sed etiam ita illi coniungitur, vt res
producenda sit quodammodo interna, manensque
in ipsomet producete, saltem in productionis prin-
cipio: quo pacto nutrimentum, ex quo viuens nu-
tritur, aut semen generari debet, intra arborem, aut
animal includitur, quamdiu ipso nutritur, aut vim
ac feminis rationem accipit, atque eo ipso, quod
aliq. aut formam induit feminalem, cum viuente
vnitur, illique tamquam vera pars, vel certè partis
instar, adhaeret. Etenim ad rationem vitalium ope-
rationum, in quibus nutritio, & ea generatio, quam
explicamus, numerantur (licet vt animalibus cum
plantis sunt communes, sic gradum infimum inter
vitales teneant functiones) non satis est, si à vite
principio, vt à causa efficiente procedant: sic enim
rerum creatio, confectioque artefactorum omnium, à
principio vite oriuntur, nec tamè sunt vitales ope-
rationes: sed præterea necessarium est, vt à principio
vite, sicut declarauimus, coniuncto emanent. Quod
fit, vt omnis operatio vitalis, aut omnino, aut aliqua
ex parte, maneat in ipso operatè. Quæ namque per-
fectum gradum operationum vitalium tenent, qua-
les sunt cognitiones, & appetitiones, omnes in ope-
rante manent: quæ verò imperfectum, atque infi-
mum gradum possident, manent aliquo modo in
operante. Certè nutritio, quoad dispositionem ali-
menti, est actio in alimentum intra viuens ipsum
receptum: licet nondum illi sit vnitum: quando ve-
rò requisitus est affectum dispositionibus, nutritio-
que per adgenerationem substantialem perficitur,
vnitur alimentum viuenti, verèque pars illius red-
ditur: vnde fit, vt nutritio actio sit in ipso viuente
manens. In generatione autem substantiali à prin-
cipio quidem agit vis generatiua in alimentum in-
tra viuens inclusum, atque per vim digestiuam de-
fectatum, illique iam preparato vim ac rationem fe-
minis imprimit, viuenticque, aut veluti partem ver-
ram vel saltem ad modum partis coniungit. Quod
dico, quoniam in magnam vocatur controuersiam,
an semen, antequam à viuente decidatur, sit vera

A pars substantialis illius: an potius non sit, sed solum
quasi gluten illi adhaereat. Et quidem in plantis ne-
gari non potest, semina verè nutriri & accrescere:
atque adeo viuentia esse antequam vel arefiant, vel
decidantur. Vtrum verò tunc sint viuentia distin-
cta specie à planta, cuius sunt semina, ac proinde illi
solum contigua: an verò sint eiusdem speciei cum
illa, & tamquam partes eam componant, solumque
dum moriuntur, propter diuersam complexionem,
quam habent, formam induant specie diuersam ab
ea, quam habet residuum plantæ, dum moritur, con-
trouersia esse potest. De semine etiam animalis in-
nuere videtur Aristoteles 8. Ethicorum, cap. 12. ac
alibi, antequam decidatur, esse partem eius viuentis,
à quo deciditur. Ait namque, *parentes diligere na-
tos, vt aliquid sui, esseque ei, ex quo est ortum, proprium,
id ex quo est ortum: eosque, qui ex parentibus sunt orti,
esse quasi ipsosmet parentes, alios ab illis separatione, id
est, decisione.* Idem innuit Damascenus in illa sua
definitione generationis, dum inquit: *Generatio est
esse, ex substantia gignentis profertur, quod gignitur.* &c.
Nisi enim semen, antequam decideretur, vera pars
esset substantie gignentis, non diceretur gignens
eiusmodi generatione producere genitum de sua
substantia. Sunt verò pro contraria sententia, nec
pauci auctores, nec leuia argumenta, quæ commo-
dius proponuntur tertia parte, dum de conceptione
Filij Dei in utero Virginis erit sermo, qui locus hæc
sibi vendicat disputationem. Itaque generatio viu-
entium à principio, dum semen conficitur, ex quo
viuens generari debet, est interna, in ipsomet viu-
ente modo explicato manens: cum verò iam deci-
ditur, ab interiori ad exteriora progreditur, me-
dianteque virtute intra causam generantem im-
pressâ, res à generante distincta producitur.

Per particulam ergo, *à principio vite coniuncto*,
excluduntur à ratione generationis, de qua loqui-
mur, emanationes Angelorum, cæterorumque vi-
uentium à Deo, in quibus enumerantur, productio
Adami de limo terræ, & productio Euxæ de costa
Adami. Etenim licet emanationes illæ fuerint à
principio vite, nempe à diuina potentia: non tamè
fuerunt à principio vite coniuncto modo explica-
to. Adamus etiam solum passiuè concurret ad pro-
ductionem Euxæ, cum de illius costa à solo Deo ef-
ficiente r producta est. Per particulam, *secundum ra-
tionem similitudinis saltem in specie infima*, excludit
D. Thomas productiones pilorum, & capillorum,
qui viuentia quædam sunt, carnî affixa, non secus
atque herbe terræ adhaerescunt: producantur verò
à vi digestiua ex alimenti superfluo. Reiecit etiâ
acarus, qui concurrente calore natiuo, propter qua-
litate ac dispositionem aliquam peregrinam vi-
detur intra cutem generari: hæc enim omnia di-
stincta sunt specie à viuente, à quo proficiuntur.
Etiâ potuissent reici, quia non procedunt à
principio vite coniuncto, iuxta modum paulò ante
explicatum.

Secundum, quod D. Thomas præmittit, sequen-
ti propositione continebitur. In viuentibus qui-
dem, quæ de potentia in actum vite educuntur,
qualia sunt corpora, quæ viuunt, generatio inclu-
dit vtramque rationem generationis: eò quod ea, &
viuentia sunt, & corruptioni exposita. Verum si de-
catur viuens, quod ab alio procedat, nec tamen de
potentia ad actum educatur, eius planè processio
primam rationem generationis excludet: habere
tamen secundam rationem rectè poterit, quæ solis
conuenit viuentibus.

Hoc loco notarim primò, generationem latè
sumptam,

Generatio cui
uentibus pro-
pria nò sem-
per generatio-
nem non viu-
entibus cõ-
mune in-
cludit.

Generatio an sit quid uniuocum.

sumptam, vt mutationem de non esse ad esse significat, esse quid uniuocum, si comparatur cum mutatione, quae procedit à non esse ad esse, fitque à principio vitae coniuncto secundum rationem similitudinis in eadem specie (quam sola sibi viuientia corruptioni obnoxia vendicant) & cum caeteris mutationibus, quae sunt via à non esse ad esse caeterarum rerum corruptibilium. Quò fit, vt eiusmodi viuientia, non duplicem, sed vnam tantum generationem sibi propriam efflagitent, in qua nimirum intrinsecè, & essentialiter prior generalis ratio generationis includatur, & addat esse viuientis à principio vitae coniuncto secundum rationem similitudinis in eadem specie.

Quae sit analogum.

Secundò notariū, rationem generationis, quae propria est viuentibus, communis tamen tam iis, quae corruptioni obnoxia sunt, quam incorruptibilibus, quamque D. Thomas hoc loco definiuit, processionem viuientis à principio vitae, &c. analogū quoddam esse ad processionem viuientis corporis, & ad processionem viuientis, quae non est mutatio, qualis est generatio Verbi diuini: praecipue verò quadrare in generationem Verbi diuini, & minùs praecipue in generationem eorum viuentium, quae corruptioni subiiciuntur: quemadmodum paternitas analogum quoddam est, ad paternitatem increatam & creatam: principalitèrque dicitur de paternitate Patris aeterni, à quo generatio Filij aeterna emanat, quam de alijs paternitatibus, iuxta illud Pauli ad Ephes. 3. *A quo omnis paternitas in caelo, & in terra nominatur.* Quamuis verti poterat, à quo omnis familia (tamquam videlicet à communi principio, à quo originem ducit & existit, atque adeò à communi per adoptionem & creationem Patre) in caelo, & in terra nominatur. Interpres tamen, vt allusionem quamdam nominum, quae in Graeco his verbis *πater τῶν πατέρων*, & *ἡ ἐκ κοινῆς ἀρχῆς* habetur, seruaret, maluit ita vertere. Ex illa tamen alia versione nostrum etiam institutum concluditur. Generatio ergo, quae in viuentibus corruptibilibus cernitur, vna tantum est: in ea tamen includitur duplex ratio generationis: scilicet nimirum, quae communis est substantiis omnibus, quae corrumpi possunt, & ea quam ita propriam viuentibus esse diximus, vt ad viuentia, quae ab omni sunt interitu segregata, se extendat. Cum eo tamen discrimine vtramque rationem includit, quòd prior generationis ratio includitur tamquam quid uniuocum in uniuocato sub se contento: posterior verò velut aliquid analogum in analogato suo.

Quae generatio dicatur proprie natiuitas.

Tertiò aduertim, generationem viuentibus propriam adhuc esse duplicem. Quaedam est communis viuentibus cognoscitiuis cum iis, quae cognitione carent. Hancque definitiōne videtur Damascenus. Saltem tam eius definitio, quam ea D. Thomae, quam ponit hoc loco, nisi aliquid addatur, etiā generationi plantarum ex alijs plantis conuenit. Alia verò est, quae propria est viuentium, quae praedita sunt cognitione ac amore, quo se inuicem possunt diligere. Atque haec est, quae propriissime appellatur natiuitas: generantque eiusmodi generatione dicitur pater: genitus verò dicitur Filius. Dicitur enim filius *ἡ ἐκ κοινῆς ἀρχῆς*, id est, ab amore: ideoque solis iis viuentibus, quae cognoscere possunt, ratio, noménque filij conuenit. Vt ergo definitio D. Thomae generationis praesè sumpta sit, dicendum est: *Est processio viuientis cognitione praedita à principio vitae, &c.* Vt utaque ratio generationis proximè explicata, quemadmodum communis esse po-

test generationi Verbi diuini cum generatione aliorum viuentium, ita analogum quoddam est ad generationem Verbi diuini, & ad generationes creatas.

His ita constitutis, in hunc modum probat D. Thomas conclusionem propositam. *Processio à principio vitae coniuncto secundum rationem similitudinis in eadem natura saltem specifica, est generatio, imò & propriissima generatio, quae dicitur natiuitas: talis est processio Verbi diuini: ergo est propriissima generatio, & Verbum procedens est propriissime filius.* Maior ex dictis est manifesta. Minorem probat, ac in primis quòd sit à principio vitae coniuncto, quia *Verbum diuinum procedit per modum intelligibilis actionis, quae est operatio vitae, ac proinde est à principio vitae coniuncto.* Deinde verò, quòd procedat secundum rationem similitudinis, probat, quia *Verbum est similitudo rei intellectae: cum ergo Pater producat Verbum concipiendo seipsum, atque suam naturam, vtrique Verbum procedet vt imago & similitudo Patris producentis.* Quòd autem in eadem natura, non solum specie, sed etiam numero, probat, quia *in Deo (vt in superioribus est habitum) idem est intelligere & esse, atque adeò & essentia, quippe cum in Deo essentia, & esse sint idem.*

Hac vltima probatio, quae primo aspectu subobscura est, & multos torquet, vixque apud sectatores D. Thomae explanationem habet, quae omnino intellectum expleat, hoc modo facillè illustratur. Verbum diuinum, cum sit sapientia genita, procedatque per intellectum, includit intelligere essentialè, tamquam absolutum, & addit esse genitum ac productum à Patre, vt ex dictis articulo praecedente facillè intelligi potest, docetque apertè Augustinus 7. de Trinitate, cap. 2. deinde in absoluto conuenit cum Patre, in respectiuo verò, nempe in hoc, quòd est, esse productum, esse genitum, esse Filium, ab eo distinguitur: similitudòque inter Patrem & Filium est ratione respectiui: quae omnia loco citato docet Augustinus, patèntque apertè ex dictis articulo praecedente, dilucidioraque sient in sequentibus. *Quia ergo, inquit D. Thomas, intelligere essentialè & esse, atque adeò essentia, in Deo sunt idem: fit, vt Verbum, quoad absolutum, quòd includit, & ratione cuius habet quòd sit imago & similitudo Patris, procedat vt simile in eadem numero natura & essentia cum Patre.*

Quae dicta sunt de Verbi diuini generatione, his, quae sequuntur, sient clariora. Cum ex obiecto (concurrente videlicet per se, aut per suam speciem) & potentia generetur notitia, vt scribit D. Augustinus 9. de Trinitate, capite vltimo: sanè species obiecti, aut obiectum ipsum, quando sine specie immediatè concurrat ad productionem notitiae, habet se ad potentiam cognoscentem instar seminis intra vterum suscepti, quo potentia fecunda redditur ad notitiae productionem. Id quòd manifestum est, praesertim quando obiectum non per se, sed per suam speciem in potentiam inductam ad cognitionem concurrat. Vt enim vir in generatione semen infundit in vterum foeminae, quòd pro se substituit, eoque mediante foeminam fecundam reddit, vt concipiat, ac generetur proles, sequaturque partus: sic obiectum, quando non est praesens ac proportionatum, vt immediatè cum potentia cognoscente ad generandam sui notitiam influat, communicat potentiae imaginem, qua representatur, veluti semen quoddam, quo potentia ad generandam & pariendam notitiam fecundatur. Hac ratione intellectus, suscepta specie intelligibili, aut praesente,

Conclusio confirmata.

Attentiōne hi diuini generationis esse placentiam.

MOL
IN
D.

presente, coniunctioque obiecto proportionato, vt cum ipso concurrat ad intelligendum, ab Augustino & aliis appellatur *memoria fecunda*, ad concipiendam videlicet in se, generandamque notitiam, ac verbum obiecti. Imò notitia ipsa (etiam in nobis, in quibus est accidens, & non substantia eiusdem rationis nobiscum) appellari consuevit conceptus mentis, partisque intellectus. Hinc intelliges metaphoram illam, quam Pater aeternus Psal. 109. usurpat, dum intellectum, per quem Verbum aeternum Filium suum vnigenitum generat, vterum appellat dicens: *Ex vtero ante luciferum*, id est, ex intellectu meo fecundo ad tui productionem, presente concurrenteque essentia, ac substantia mea ad eandem productionem, *geniti*. Quia ergo productio Verbi in Deo per intellectum vera est generatio substantialis, qua Filius Patri consubstantialis, vt explicatum est, producit: quia item generatio illa imperfectio omnem excludit, quae in rerum creaturarum propriissima generatione spectatur, nempe transmutationem ac progressum illum ab imperfecto ad perfectum, dum prius homo, aliaque animalia concipiuntur, nutriuntur, ac fouentur in vtero donec ad certam perfectionem perducantur, posteaque sequitur partus, &c. Quia denique vni soli Patri omnia conueniunt, quae ad Filij perfectissimam generationem necessaria sunt, neque in eo, sicut in generatione animalium, inter patrem & matrem diuiduntur: (vnde iure optimo Mercurius ille Trimegistus de diuina verbi aeterni generatione locutus in haec verba erupit: *Intelligentia illa Deus, cum maris ac femina vim haberet, & vita & lumen esset, genuit Verbum, alteram scilicet mentem opificem, &c.* vt testatur Augustinus Eugubinus lib. 1. de perenni philosophia cap. 23.) Quia, inquam, haec omnia ita se habent, merito Verbum ipsum aeternum, ac sapientia genita de se ipsa Prouerborum 8. sic

Trimegisti
sententia.

loquitur: *Nondum erant abissi, & ego iam concepta eram, à Patre videlicet aeterno per intellectum.* Et quia conceptio illa semper perfectissima atque integra fuit, vt pote indiuisibilis ac tota simul, paucis interiectis addit: *Ante omnes colles ego parturiebar.* Quoniam verò partus ille intellectus paterni non fuit extra ipsum Patrem, eiusve intellectum (quem vterum sacra pagina vocant) vt in rebus creatis fieri natiuitas conuenit, Ioannes cap. 1. non solum dixit, *Verbum à Patre aeterno genitum, esse apud Deum, & Deum esse ipsum Verbum*, sed etiam addidit: *Vnigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit.* Quo in loco intellectum paternum metaphoricè sinum (in quo Dei Filius Verbum aeternum permanet) appellauit: quemadmodum regius Propheta Psal. 109. translatione vteri eundem intellectum exposuerat.

Conclusio haecenus explicata est fidei documentum, vt constat ex testimoniis proximè citatis, & ex multis aliis articulo praecedente disputatione 2. & 3. adductis. In quibus, vel Deum genuisse Filium, vel habere Filium, Christumve esse Dei Filium, affirmatur. Solet etiam confirmari ex illo Isaia ultimo: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego, qui generationem caeteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus? Eoque testimonio vitur Concilium prouinciale Hispalense secundum, canone 13. Verum, quia ex antecedentibus & sequentibus alium sentum habet locus ille, mentem contextumque Prophetae consonantiorum, de industria illum aduersus Iudaeos praetermissi articulo praecedente disputatione secunda. Eaderh conclusio definita est ferè in omnibus Conciliis articulo praecedente disputatione 3. citatis, & in tri-*

Molina in D. Thom.

A bus symbolis quibus Ecclesia vitur.

Remanent aliqua dubia circa haecenus explicata. Primum, aduersus definitionem illam generationis viuientium: *Est processio viuientis à principio vite coniuncto, secundum rationem similitudinis in eadem natura saltem specifica.* Nam processio muli ex equo & asina est generatio, mulusque dicitur filius equi: ergo ad generationem, de qua est sermo, necessarium non est, vt, qui procedit, sit eiusdem speciei cum suo generante.

Dubium primum circa praedicta.

Postea aliquis negare antecedens, dicensque non esse illam propriissimam generationem, qualis est sola vniuoeca, de qua est hoc loco sermo, neque mulum esse propriissimè filium. Melius tamen, congruentiusque ad doctrinam Aristotelis 7. Metaph. textu 28. dicere possumus: Illam esse generationem, de qua est hoc loco sermo, mulumque propriissimè esse filium equi, tamen propter commixtionem, qua femina animalium specie differentium sese miscent, & mutuo impediunt, ita degenerat ab vtraque specie, vt nihilominus cum illis quam maximè, citra identitatem specificam, conueniat, vt eo loco Aristoteles ait, ex effigieque ipsa & affectionibus aliis muli est manifestum. Definitio ergo Diui Thomae intelligenda est, genitum procedere debere secundum rationem similitudinis in eadem specie, saltem quantum est ex intentione generantis, esto ex superueniente impedimento aliquando oriatur alia species: equus autem & asina intendebant vnumquodque producere sibi simile in specie: mutuo verò sese impediuntur feminibus, orta est tertia species.

Solutio.

Secundum est aduersus probationem, qua Diuus Thomas probauit, processionem Verbi diuini esse generationem. Si enim sit legitima, sequitur processionem quoque Spiritus sancti esse generationem, quod est haereticum. Consecutio probatur, quia est processio viuientis à principio vite coniuncto (procedit enim vitaliter per voluntatem) secundum rationem similitudinis in eadem natura, quippe cum Spiritus sanctus consubstantialis sit Patri & Filio. Haec tamen difficultas art. 4. cum Diuo Thoma erit discutienda.

Dubium 2.

Illud hoc loco animaduertendum est, cum processio Verbi diuini, qua processio Verbi diuini, sit generatio, vt ostensum est: generatio verò in diuinis terminetur ad Filium, qua Filius est vtrique Verbum diuinum, qua Verbum diuinum est, & Filius, qua Filius est, idem prorsus sunt. Vnde August. 7. de Trin. cap. 2. *Filius, inquit, eo Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius.* Quia tamen in rebus creatis filius & verbum distinguuntur, nosque rationem Verbi diuini & Filij concepimus in Deo, non sicut est in se, sed per comparisonem, atque ad similitudinem rationis filij & verbi creati: efficitur, vt de Verbo diuino atque Filio Dei distinctos conceptus efformemus, eo modo, quo sapientia & bonitas diuina diuersis in hac vita notitiis percipiuntur: eo quòd ea attributa concepimus ducti sapientia & bonitate creati, quae duo inter se distinguuntur.

Verbum diuini & Dei filium, cum de fructu conceptus.

In responsione ad tertium argumentum Diui Thomae nota, non idem esse, habere esse acceptum ab aliquo, & habere esse receptum, si intelligatur, in aliquo tanquam in subiecto: Filius quippe Dei habet totum suum esse acceptum à Patre per generationem: & tamen non habet illud receptum in aliquo tanquam in subiecto: Angelus etiam habet totam suam substantiam acceptam à Deo per creationem, nec tamen habet illam receptam in aliquo tanquam in subiecto.